

OLN

OUD LEIDEN NIEUWS

Magazine van de Historische
Vereniging Oud Leiden

jaargang 23 - nummer 2
juni 2023

**CRONESTEYN: BESCHERMING
ALS ERFGOED WAARD**

**EERHERSTEL VOOR DE LEIDSE
WOLLEN DEKENS**

**HISTORISCHE
VERENIGING OUD LEIDEN**

Van de redactie

De bouwkunst uit de jaren 70 en 80 roept vaak stevige emoties op. Het oordeel over de gebouwen en gevelrijen uit de stadsvernieuwingsperiode is niet altijd even lovend. Des te leuker is het om met Esther Starkenburg een rondje door de stad te fietsen langs bouwwerken uit de jonge bouwkunst. Zij heeft bij elk gebouw een bijzonder verhaal, waardoor je er met andere ogen naar gaat kijken. Starkenburg heeft de jonge bouwkunst geanalyseerd en geïnventariseerd welke gebouwen echt de moeite waard zijn om te behouden.

Als dat eeuwen geleden ook was gebeurd, waren er nu ongetwijfeld meer dan twee stadspoorten bewaard gebleven. Jan-Jaap de Haan vindt het eeuwig zonde dat er zoveel zijn gesloopt. Nu is hij niet van plan om de verdwenen stadspoorten weer op te trekken, maar hij wil ze wel weer terug in het stadsbeeld. Hoe, vertelt hij verderop in het magazine.

Ook aandacht in deze editie voor het Leidse deken. Het is hoog tijd, vindt Helga van Manen, dat het deken uit de schaduw van het Leidse laken komt. De warme kwaliteitsdekens die

eeuwenlang in Leiden werden gemaakt, verdienen een eigen plek in de stadsgeschiedenis. Dat doet zij met een groeiende groep enthousiastelingen door een nieuwe Leidse deken te maken.

Daarnaast stellen de nieuwe bestuursleden Roos Koole en Wilbert Mooren zich voor, is er aandacht voor Polderpark Cronesteyn, voor de fotofilm Nico, de voorstelling en heel veel meer in deze late lente-editie.

Het magazine ziet er ook weer ietsje anders uit. Geen grote stappen maar kleine verbeteringen, althans dat hopen wij. Zoals bijvoorbeeld de kleurtjes die de verschillende onderdelen in dit magazine hebben gekregen. Zo worden de boekbesprekingen, lezingen, excursies en andere servicerubrieken met eenzelfde kleur aangegeven. En ook columns krijgen een herkenbaarder vorm. Arnold Meijer van Blue Robin heeft getekend voor deze vormgeving. We zijn benieuwd hoe u deze ervaart.

*Veel leesplezier,
namens de redactie van Oud Leiden Nieuws*

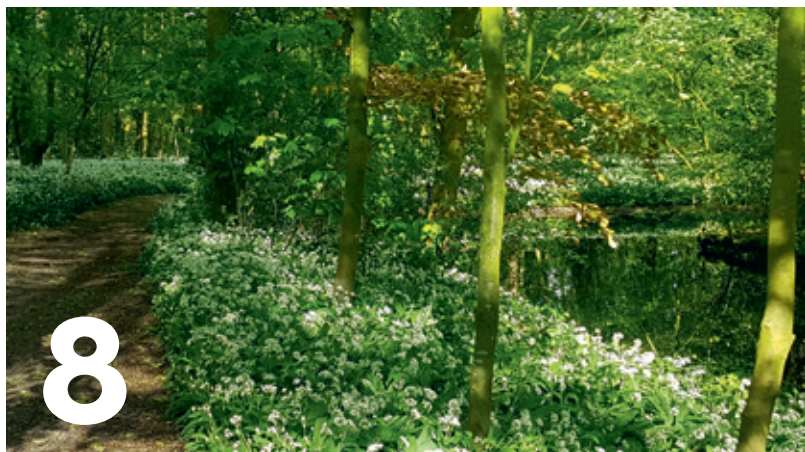
Inhoud

Inhoud

Van de redactie	2
Inhoud	2
Vertrouwd en verrassend	5
Bestuursleden stellen zich voor	6
Polderpark Cronesteyn: bescherming als erfgoed waard	8
Eerherstel voor de warme Leidse wollen dekens	11
'Pareltjes' uit de jaren 70 en 80 in kaart gebracht	14
Verdwenen historische stadspoorten van Leiden komen weer in beeld	18
Kachel stoken met kwitanties	20
Van steenfabriek tot bedrijfsverzamelgebouw	22
Leiden4045.nl wordt voortgezet door HVOL	25
Van Café Coster tot Huis de Bijlen tot Pipa	26
Nico brengt het oude Leiden weer tot leven	28
Historische website Leidse speeltuinen	30
Databestand Bevolking Leiden 1671 – 1895	30
Nieuw	30
Oproep: Mogen we bij u binnenkijken?	33
Vrijwilliger uitgelicht: Patricia van der Lecq	34
Agenda & Colofon	35
Bedrijfsleden	36

Foto omslag:

Appartementen aan het Galgewater. Erfgoed Leiden en Omstreken maakte een inventarisatie van gebouwen uit de bouwperiode 1970-1990. Foto: Marijn Kramp.

8

**POLDERPARK CRONESTEYN:
PLEIDOOI VOOR BESCHERMING**

11

**EERHERSTEL VOOR DE WARME
LEIDSE WOLLEN DEKENS**

14

**'PARELTJES' UIT DE JAREN 70 EN 80
IN KAART GEBRACHT**

20

**KACHEL STOKEN
MET KWITANTIES**

22

**VAN STEENFABRIEK TOT
BEDRIJFSVERZAMELGEBOUW**

28

**NICO BRENGT HET OUDE LEIDEN
WEER TOT LEVEN**

CLAVIS LEIDEN PUBLISHERS' AGENCY AUREA

LEIDEN-BASED MARKETING AND SALES AGENCY

We are Clavis Aurea. Young professionals in the publishing industry, constantly looking for ways to make our clients grow. With our digital and innovative approach, we aim to put publishers in the marketing spotlights and let their brand awareness do the sales work. For centuries, Leiden has played an important role as a publishing city. We eat, sleep and breathe publishing down here!

The founding of Leiden University during the sixteenth century paved the way for the city to become one of the most prominent knowledge centers in the world. This drew many influential publishers, printers and booksellers, who settled here and put Leiden on the map as publishing city for the centuries to come. Christophe Plantin, Louis Elzevier, Jordaen Luchtmans: all greats of the publishing world. We, at Clavis Aurea, have set ourselves the duty to continue the tradition of keeping knowledge widely available and nourish Leiden's historical reputation as a liberal town of books.

Vertrouwd en verrassend

Het waaide te hard om lekker te fietsen, vonden we. Daarom werd het een wandeling. In en om Leiden zijn er volop wandelingen te maken. We kozen voor het Singelpark, want het was al even geleden dat we dat rondje hadden gelopen.

Het aangename van zo'n wandeling is dat het bekend terrein is. Je weet waar je bent en je verheugt je al een beetje op de mooie plekken waar je nog langs gaat komen. Ik geniet van het groen en van de gevels. Tegelijkertijd wordt mijn aandacht getrokken door nieuwe ontwikkelingen. Kijk, ze hebben hier een nieuw perk aangelegd. Daar zijn ze een gevel aan het renoveren. Zouden er weer schildpaden in het watertje zitten?

Niet iedere nieuwe ontwikkeling roept direct een tevreden gevoel op. Maar eerlijk gezegd

zijn er ook oude plekken die wat mij betreft wel anders hadden gemogen. Omdat het oude vertrouwd is, ben ik eraan gewend geraakt en is ook wat ik minder mooi vind, mij toch een beetje dierbaar geworden.

Daarom geniet ik zo van Leiden: het is een fijne combinatie van 'vooral hetzelfde' en 'af en toe iets anders'. Was het alleen maar 'vooral hetzelfde', dan zou de stad een openluchtmuseum worden. Ik heb niets tegen openluchtmusea, maar er in wonen trekt mij niet. Was het teveel 'iets anders' dan wordt de hele stad Nieuw Leyden. Ik vind dat een geweldige wijk, maar één zo'n wijk in de stad is wel genoeg.

Het historisch karakter van de stad is een bindende factor in onze vereniging. Het behoud en herstel van ons erfgoed is één van onze doelen. De kunst is om dat te combineren met een stad waarin geleefd wordt en die zich blijft ontwikkelen. Zodat ons erfgoed een rol blijft vervullen in ons leven en in dat van toekomstige generaties. Daar ga ik voor en als uw nieuwe voorzitter van onze oude vereniging zet ik me daarvoor in.

Gerda van den Berg
voorzitter@oudleiden.nl

Gerda van den Berg

Bestuursleden stellen zich voor

HVOL is twee nieuwe bestuursleden rijker: Roos Koole en Wilbert Mooren.
Tijd om kennis met hen te maken.

Roos Koole

Vertel eens wat over jezelf

“Ik ben geboren in het vissersdorp Yerseke in Zeeland. Op mijn 19e ben ik naar Den Haag vertrokken om te werken als administratief medewerker op het ministerie van Financiën. Het wonen in Den Haag beviel me uitstekend. Ik bouwde een vriendenkring op, waarmee ik veel naar theaters en musea ging. Mijn eerste kennismaking met Leiden was een bezoek aan een van de volkstuinten in Cronesteyn, waar ouders van vrienden een tuin hadden. Dit kreeg een vervolg met het verkennen van de stad zelf en het bezoeken van musea. Het Rijksmuseum van Oudheden was daarbij mijn favoriet.

Nadat ik afgestudeerd was, heb ik op diverse ministeries gewerkt en bij de Sociaal Economische Raad. Ik heb verschillende functies gehad en samengewerkt met gemeenten en provincies. Ik hoop dat mijn opgedane ervaringen en in het bijzonder mijn ervaring bij de voormalige Rijksgebouwendienst me ook van pas zullen komen in mijn bestuursrol binnen de HVOL. Op het persoonlijke vlak: ik heb twee volwassen zonen, een grote vriendenkring en woon alleen.”

Waarom ben je lid geworden van de HVOL?

“In woon inmiddels zo’n 50 jaar in Leiden. Toen ik hier kwam wonen, zag de stad met zijn historische gebouwen er op een aantal plekken nogal verwaarloosd uit. Dit is prachtig beschreven in het boek van Frits van Oosten, *De stad en de wethouder* over Cees Waal. Als je nu naar de binnenstad en de wijken er omheen kijkt, zoals het gerenoveerde gebied in de Kooi, is er ontzettend veel veranderd. Ik wandel veel en geniet van de mooie historische panden, wevershuisjes en steegjes. Ik merk dat ik er trots op ben om met mijn gasten door de stad te lopen. Dat is niet vanzelf gegaan. Bestuurlijk Leiden en particuliere initiatieven vervullen hierin een belangrijke rol. Kracht heeft echter ook tegenkracht nodig om de goede dingen te doen. De HVOL vervult daarbij een belangrijke rol als stimulator, initiator, bewaker en als 'countervailing power' (tegenmacht, red.). Dat was voor mij reden om lid te worden van de HVOL en met mijn toetreding tot het bestuur wil ik hieraan een actieve bijdrage leveren.”

Wat ga je doen in het bestuur van Oud Leiden?

“Ik pak de activiteiten van mijn voorganger met de commissies Jan van Hout en Dirck van Eck op. Het merendeel van de activiteiten staat op de rit en loopt. Eén specifieke activiteit vraagt echter speciale aandacht: de cursus Leidologie. Door corona is deze cursus niet door gegaan. De cursus richt zich op een kennismaking met de Leidse geschiedenis aan de hand van een aantal thema's en is gezamenlijk ontwikkeld met Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO). Er was destijds veel belangstelling voor deze cursus. Ik ga me inzetten om dit samen met ELO alsnog van de grond te laten komen. Daarnaast ga ik me samen met andere bestuursleden bezighouden met activiteiten rond geveltekens

en fondsenwerving e.d. Het is immers van groot belang vanuit het bestuur samenhang tussen de verschillende activiteiten te bevorderen.”

Wat is je favoriete historische plek in Leiden?

“De omgeving van het Galgewater. Als je vanuit de Morspoort, langs de Morspoort kazerne richting molen De Put gaat, heb je op de brug een mooie impressie van een historisch deel van de stad. Deze omgeving met zijn historische panden biedt je diverse verhalen. Het is het gebied waar de beroemdste schilder van Nederland Rembrandt een tijd heeft gewoond. Het Arsenaal en andere gebouwen in die omgeving vertellen iets over de militaire rol van de stad. De molen is weliswaar niet specifiek Leids, maar wel heel veel historisch karakteristiek, Leiden is een stad met veel water en mooie historische schepen. Dit vertelt iets over het handelskarakter van de stad. Deze plek is op zijn mooist bij zonsondergang als de zon helemaal oranje kleurt.”

Wilbert Mooren

Vertel eens wat over jezelf

“Ik ben Wilbert Mooren, zo’n 50 jaar geleden geboren in Roggel, een klein (boeren)dorp in Midden-Limburg. Daar heb ik tot ongeveer mijn 19e gewoond, waarna ik rechten ben gaan studeren in het mooie Leiden. Na mijn studie notarieel recht te hebben afgerond, ben ik als kandidaat-notaris aan de slag gegaan bij Loyens & Loeff in Eindhoven, waar ik ook enkele jaren, samen met mijn vriendin Angela heb gewoond. De kwestie was toen: of we zakken nog verder af naar Limburg, naar mijn roots, of we gaan terug naar het westen waar de roots

van mijn vriendin liggen. Mijn vriendin heeft die slag gewonnen, haha.

Medio 2005 ben ik gaan werken bij Van Heeswijk Notarissen in Rotterdam, waar ik ruim dertien jaar heb gewerkt. In 2019 ben ik gaan werken bij TeekensKarstens Notarissen in Leiden en in oktober 2020 ben ik benoemd tot notaris, als opvolger van Nico Cusell, mijn illustere voorganger, met vastgoed als specialisme. Ik vind het heerlijk om dagelijks met de fiets naar mijn werk te kunnen gaan, al is een goed regenpak in ons Hollandse weer geen overbodige luxe. Mijn vriendin en ik wonen sinds 2006 samen in Voorschoten en in 2009 werd onze zoon Tijn geboren. Tijn is inmiddels 13 en zit in de eerste klas van het Stedelijk Gymnasium.”

Waarom ben je lid geworden van HVOL?

“Toen ik recent werd gevraagd of ik interesse had om toe te treden tot het bestuur van de HVOL heb ik niet lang hoeven nadenken. Juist vanwege mijn interesse in de oudheid was het lidmaatschap van een historische vereniging een logische. In het bestuur zal ik de functie van penningmeester gaan bekleden. In mijn werk heb ik al met enige regelmaat met financiële aangelegenheden te maken. Ik hoop dat mijn ambt als notaris voldoende vertrouwen wekt dat ik mijn taak zorgvuldig zal invullen.”

Wat is je favoriete historische plek in Leiden?

“Als favoriete historische plek in Leiden komen een paar plaatsen in aanmerking, die deels gerelateerd zijn aan mijn studie aan de Leidse Universiteit. Het Academieggebouw ligt voor de hand, een prachtig gebouw aan het evenzo prachtige Rapenburg, waar ik regelmatig colleges of werkgroepen had en waar ik ben afgestudeerd. Ook de Hortus is mooi, alsook De Waag, waar ik graag een voor een hapje of een drankje kom. Maar ik kies voor het Gravensteen, het robuuste en monumentale gebouw aan het Gerecht, dat uit diverse torentjes en gebouwtjes bestaat. De verschillende functies die het gebouw in de loop der tijd heeft gehad, van gevangenis tot tuchthuis en van rechtbank tot universiteitsgebouw, zorgen voor een rijke en interessante geschiedenis. Ook hier had ik regelmatig werkgroepen en ik herinner me de vele gangen en ruimtes waarin je kon verdwalen op zoek naar de juiste kamer.”

Polderpark Cronesteyn: bescherming als erfgoed waard

Polderpark Cronesteyn is het grootste park van Leiden en bekend bij veel Leidenaren en andere omwonenden. Het bestaat grotendeels uit oud cultuurlandschap, het oude kasteelterrein Cronesteyn en inmiddels rijke natuur. Desondanks heeft het – tot verbazing van velen – als park geen beschermde status, al zijn onderdelen wel beschermd. Reden dat de Stichting Groen Cronesteyn – opvolger van de Vereniging Vrienden van Polderpark Cronesteyn – aan de bel trok en de HVOL om steun vroeg. Dit artikel is een zeer beknopte samenvatting van het uitgebreide onderzoek dat de Commissie Niet-beschermd erfgoed van de HVOL begin 2023 afrondde en aan de gemeente aanbiedt.

Tekst: **Sophie Visser**

Het ontbreken van zo'n status is op zichzelf niet vreemd, want het park is vrij jong. Het ontstond vanaf 1982, hoewel het idee al dateert uit de jaren '50. Toen stond echter vooral een sportpark voor ogen. Sinds enkele jaren worden echter ook objecten uit de jaren '70 – '90 als (potentieel) erfgoed gezien. In de gemeente Leiden is dat recent onderzocht onder de titel Jonge Bouwkunst, primair gericht op gebou-

wen, buurten en stadswijken. Bij Polderpark Cronesteyn gaat het daar echter nauwelijks om. Wel om een veelheid aan andere aspecten.

Polderpark Cronesteyn: een gelaagde situatie

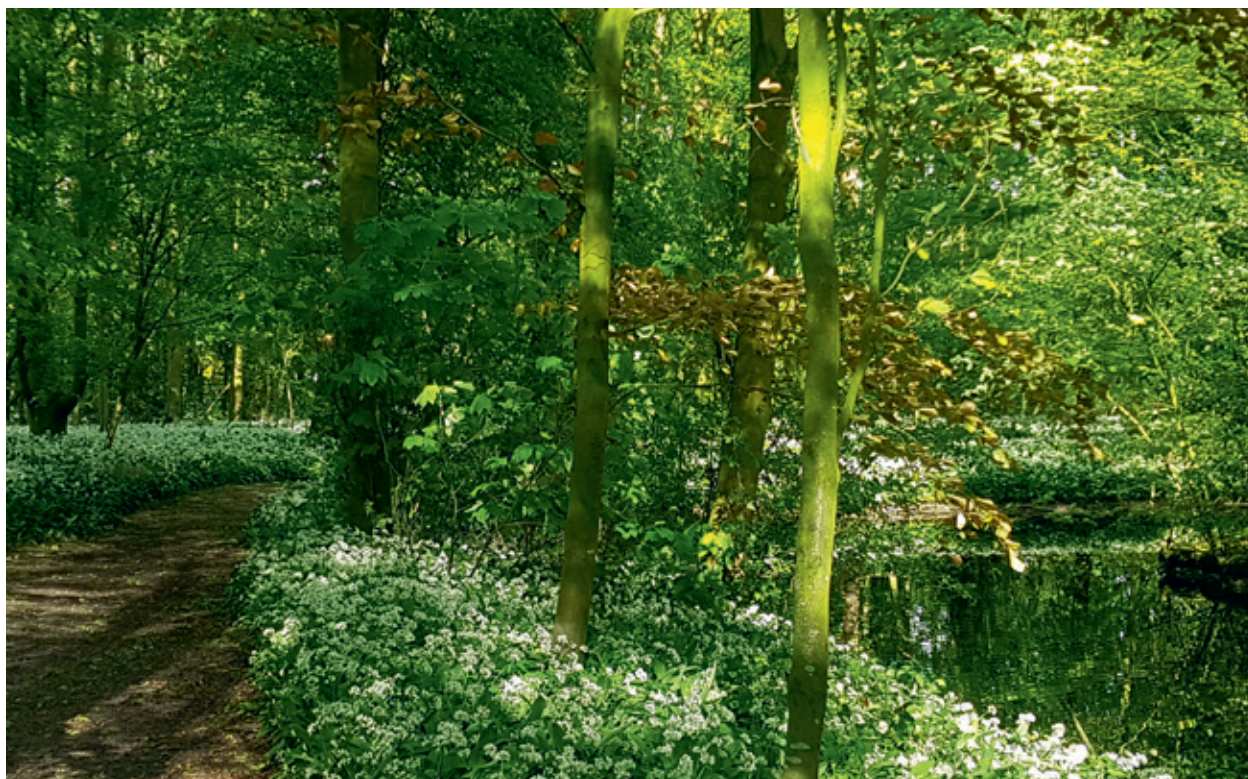
Bij de feitelijke parkaanleg is het Polderpark als een samenhangende groenstructuur over de structuur van het middeleeuws cultuurlandschap heen gelegd. Daardoor zijn zowel oude

Afbeelding 1: Kaart Beheerplan 2005-2015.

Afbeelding 2: Kaart Beheerplan 2019.

ontginningen met hun verkavelingen – onderling deels gescheiden door nog oudere krekken – als de kasteelzone met het omgrachte kasteelbos, twee oude boerderijen en oude tuindersgronden (bovenaan in afbeeldingen 1 en 2) – nog zeer herkenbaar. Ook in het deel met de volkstuinten is de ontginningsstructuur behouden. Tussen de ontginningen door en langs de buitenranden is groen in Engelse landschapsstijl aangelegd, met veel bomen en grotere en kleinere gazons. Dit alles is zodanig gedaan dat ook de natuur en de biodiversiteit kunnen floreren. Al blijven er aandachtspunten, dit heeft tot een rijke natuur geleid, zoals inventarisaties getuigen.

Waar het Beheerplan uit 2005 (afb. 1) sterk de nadruk op het 'groen' legde, speelt in het Beheerplan uit 2019 (afb. 2) de cultuurhistorie ook nadrukkelijk een rol. Naast de boven al genoemde verkaveling en kasteelzone laat de laatste afbeelding ook een deel van een oude strandwal (gelegen onder de oppervlakte) zien. Hierin zijn sporen uit de Romeinse tijd en de 6e tot 8e eeuw gevonden. Verder is de Vrouwenvaart (langs de parkgrens links) vermeldenswaardig, eeuwenlang dé vaarroute tussen Zoeterwoude-Dorp en Leiden. Bij het kruispunt met

Kasteelbos met in het voorjaar veel daslook.

De Mallestoot en de hogere kade daarlangs.

de Vliet stond in 1574 de welbekende Spaanse Schans Lammen, terwijl de Geuzen toen via de Vrouwenvaart naar Leiden voeren.

De loop van de Vrouwenvaart bij de Vliet (bovenaan) was overigens al verlegd bij de aanleg van de A4 en Europaweg. Dit zal nu opnieuw gebeuren voor de verbreding van de Europaweg in het kader van de RijnlandRoute. Ook de verbreding van de A4 rond 2010 heeft het Polderpark verkleind (vergelijk onderaan afbeeldingen in 1 en 2). Naast deze feitelijke

aantastingen is er in het verleden herhaaldelijk sprake geweest van bouwplannen in het Polderpark.

Het Polderpark als gelaagd erfgoed

Door de gelaagde situatie spelen diverse erfgoedexpertises met bijbehorende uitgangspunten en criteria een rol bij de waardering van het park:

- een *tuinhistorische waardering* van het Polderpark als park, ofwel van de parkaanleg – inclusief bouwkunst en kunstwerken en de natuur- en de gebruikswaarden;
- een *cultuurhistorisch-landschappelijke waardering* van de ontginningen en indeling, met ook aandacht voor de aardkundige situatie;
- een *waardering van de kasteelzone* als kasteel/landgoed, inclusief de boerderijen.

Van de laatste twee bestaan op diverse overheidsniveaus (gemeente, regio, provincie) weliswaar waarderingen, maar zeker wat betreft

het cultuurlandschap zijn deze nog wel eens gedaan op twijfelachtige gronden. Een hernieuwde waardering daarvan volgens huidige inzichten en gebaseerd op juiste kennis is dus een vereiste.

Polderpark Cronesteyn is een bijzonder park, zowel in opzet, kenmerken en grootte, en bezoekers ervaren het ook zo. Laten we zorgen dat het dat ook kan blijven.

De oostelijke graslanden tegen de beboste parkrand.

Het grote gazon in het centrum.

Eerherstel voor de warme Leidse wollen dekens

Het Leidse laken is een begrip dat zijn plek in de geschiedenisboeken heeft verdiend. De Leidse dekens zijn minder bekend, terwijl heel Nederland er eeuwenlang onder sliep en de helft van de Leidenaars hun inkomen ermee verdienden. De stichting Leidse Deken werkt aan eerherstel voor de warme wollen dekens.

Tekst: **Marijn Kramp**

Sinds een jaar heeft de stichting Leidse Deken haar eigen werkplaats, in een van de gebouwen langs de Maresingel op het Energieterrein. En nu al is er geen plek meer onbenut in het markante oude gebouw onder de Uniper-pijp. Beneden rechts is een ruimte waar de prachtige wollendekencollectie in stellingen wordt bewaard. Daarnaast, links, is een natte ruimte waar de vette wol wordt gewassen, gekamd, gekaard en geleverd.

Op de verdieping erboven is een ruimte met spinnenwielen in allerlei soorten en maten, en daarachter, op het grootste deel van de zolder, staan vijf immense weefgetouwen. Onder een van de weefgetouwen ligt een vrouw de draden te spannen. Een hels karwei, vertelt Mienke Simon Thomas, die samen met Helga van Manen en nog vier andere enthousiastelingen sinds twee jaar het bestuur van de stichting vormt.

Wol van de kinderboerderij

Het doel van de stichting is om een nieuwe Leidse deken te maken. Dat doen ze door uit te zoeken hoe ze de kwaliteit van de oude Leidse dekens kunnen bereiken. Dat is best een uitdaging, vertelt Van Manen. Het hangt namelijk van zoveel factoren aan elkaar. Maar ze maken stappen. Ze hebben al een favoriete wolsoort gevonden: die van het Friese melkschaap. Tot die conclusie zijn ze gekomen nadat ze experimenteerden met de wol van alle schapen van de kinderboerderij in de Merenwijk. De wol van het Friese melkschaap is zacht genoeg en goed hanteerbaar.

Ook wordt de groeiende groep vrijwilligers steeds handiger in wolkammen, spinnen en weven. Het ruwen van de weefsels, waardoor er een pluizige, dikke en veel warmere deken ontstaat, is nog wel een puzzel vertelt Simon Thomas, kunsthistoricus en voormalig conservator in Museum Boijmans Van Beuningen. Maar al doende gaat het steeds beter.

Simon Thomas heeft zich ook op de archieven gestort. “Er zitten zoveel prachtige verhalen in de geschiedenis van de Leidse deken. Neem de gestreepte deken van Zaalberg. De ‘Sioux-deken’, die gemaakt werd kort nadat een ‘echte Indiaan’, zoals de oorspronkelijke bewoners van Amerika toen nog werden genoemd, naar Leiden kwam. Dat blijkt een kopie te zijn van een deken die al lang daarvoor in Engeland

Helga van Manen bij de kleurrijke collectie wollen dekens.

Een aantal van
de immense
weefgetouwen.

en Amerika werd geproduceerd. Deden ze bij Zaalberg net alsof zij het hadden uitgevonden. Met succes trouwens, want het werd een hele populaire deken.”

Wol trekken.

Laken gaf Leiden aanzien

Tot ver in de 20e eeuw bepaalde de textielindustrie nog het stadsbeeld van Leiden. Maar dat was toen al lang niet meer de lakennijverheid. Van Manen: “De dekenindustrie is veel langer dan de lakenindustrie van belang geweest voor de Leidse economie, maar de lakenindustrie is bekender, omdat de stad daarmee al in de middeleeuwen rijkdom en aanzien verwierf. Het Leidse laken was wereldberoemd.”

De wollen dekenen hadden ook een hoge kwaliteit, maar het waren massaproducten en vooral voor de binnenlandse markt bestemd. Zaalberg mocht dan scoren op de Wereldtentoonstellingen, hun prachtige dekenen waren bij lange na niet zo chic als het Leidse laken. Van Manen: “Overigens was een deken in die tijd niet goedkoop, hoor. Daar legde je zo een maandinkomen voor neer. Maar het was wel een deken voor het leven, en nog wel langer.”

Babydeken en wollen boodschappentas

De stichting heeft stellingen vol met dekenen van de bekende dekenfabrieken Van Wijk, Zaalberg

en Scheltema. “Nu mensen ons weten te vinden, krijgen we er steeds meer aangeboden. Maar echt veel hele oude dekenen zijn er niet meer. Ze zijn intensief gebruikt. Helemaal in de oorlogsjaren. Toen werden ze ook wel verknipt tot kleding of iets anders wat nodig was”, vertelt Van Manen. Nu worden in het winkeltje van de stichting ook van dekenen gemaakte tassen en jaszakjes verkocht. Het maken doen ze niet zelf, maar desgewenst kan Van Manen regelen dat er een boodschappentas of een jas van je eigen deken gemaakt wordt.

De stichting wil een brug slaan tussen het verleden en het heden. “We willen niet alleen maar met het verleden van de Leidse deken bezig zijn, maar ook met de toekomst. Daarom vinden we die eigentijdse variant ook zo leuk om te maken. Maar we zijn wel realistisch. We beginnen eerst met een babydeken.”

Ook is de groep met educatiemateriaal voor de scholen bezig, die hopelijk binnenkort ook een kijkje komen nemen. “Iedereen vindt het prachtig om al die stappen in het proces te zien. En niet alleen kinderen. We zijn ook gestart met workshops waarin je van schapenwol je eigen dekentje weeft; een deken met een door de cursist zelf bepaald patroon.”

Daarnaast kijken ze terug op een zeer geslaagde eerste Leidse Dekendag, waarop hun documentaire over het einde van de dekennijverheid in Leiden werd gepresenteerd en verschijnt er deze zomer een dekenwandelboekje. Van Manen: “We hebben zoveel plannen, en het is zo’n rijke geschiedenis. We kunnen nog heel lang vooruit.”

De **Stichting Leidse Dekens** heeft haar werkplaats op het Energieterrein aan de Papegaaisbolwerk 18.

Iedere dinsdag en donderdag is de werkplaats open tussen 10.00 en 17.00 uur en ook zaterdag is iedereen van 10.00 tot 14.00 uur welkom.

Door aan het touw te trekken dat over het hek bij de deur hangt, weten ze binnen dat u voor de deur staat.

Laken en deken

De Leidse textielindustrie gaat terug tot in de middeleeuwen: “Er zijn Leidse loodjes uit 1275 bekend”, vertelt Simon Thomas. “En vanaf de 14e eeuw is de textielindustrie de belangrijkste inkomstenbron in Leiden.” Het begin van het Leidse deken wordt gemarkeerd in 1578 met de aankondiging van de komst van de eerste dekenwever uit Vlaanderen. Veel Vlamingen vluchtten in die tijd voor de repressieve Spanjaarden en vestigden zich in het vrije Leiden. En alhoewel er verder nooit meer iets gevonden is over die allereerste Vlaamse wever, zorgt de komst van deze groep voor een heropleving van de textielnijverheid. Zij brengen allemaal nieuwe technieken en vaardigheden en introduceren nieuwe stoffen waarmee de sector een boost krijgt.

Leiden wordt in de Gouden Eeuw opnieuw de grootste textielproducent van Europa. Na een neergang in de 18e eeuw bloeit de sector weer op in de 19e eeuw. Daar zorgen vooral de wollendekenfabrieken voor. In 1795 vestigt de eerste ‘dekenfabriek’ zich in Leiden: de gebr. Van Wijk. Die fabriek was nog niet met stoom aangedreven en de werkzaamheden werden nog verspreid over de stad uitgevoerd. Het productieproces in de textiel was eigenlijk van meet af aan gericht op arbeidsdeling. Simon Thomas: “Iedereen deed een stukje van het proces. Je had kamers, spinners, ververs, wevers enzovoorts. Er was een strakke hiërarchie en een hele orde van toezichhouders en controleurs. Die kwamen drie keer in de week checken of de wol wel van de afgesproken dikte was en of er niet gesjoemeld werd met het aantal scheringdraden op het weefgetouw.”

In 1831 krijgt Leiden zijn eerste twee wollendekenfabrieken die door stoom worden aangedreven. De firma's Zaalberg en Zuurdeeg hebben de primeur. De textielsector krijgt weer een bloeiperiode totdat Tilburg Leiden voorbijstreeft. Na de oorlog wordt het nog lastiger als ook de concurrentie van het synthetische garen en het donzen dekbed de wollen dekenen uit de markt prijzen. De laatste dekenen werden in Leiden in september 1976 geweven in de pas in 1946 geopende nieuwe dekenweverij van Van Wijk aan de Kanaalweg.

Inventarisatie jonge bouwkunst in Leiden

‘Pareltjes’ uit de jaren 70 en 80 in kaart gebracht

Mooi of lelijk, daar gaat het niet om. Waar het wel om gaat is hoe bijzonder een bouwwerk is voor Leiden en soms zelfs voor heel Nederland. Voor de bouwperiode 1970 – 1990, doorgaans aangeduid met jonge bouwkunst, is dat nu voor Leiden geïnventariseerd. Zelfstandig onderzoeker Dolf Broekhuizen leverde deze monsterklus samen met Esther Starkenburg en andere collega's van Erfgoed Leiden en Omstreken. Een lijvige analyse en een inventarisatielijst met 180 gebouwen is het resultaat.

Tekst & foto's: **Marijn Kramp**

Het hield de gemoederen aardig bezig een jaar of vijf geleden: moet het Stadsbouwhuis een monumentstatus krijgen of niet? Liever niet, hoorde je op straat, want dan blijven we de rest van ons leven tegen zo'n lelijk pand aankijken. Een vergelijking met Minerva was snel gemaakt. Dat dit gebouw een monumentenstatus kreeg, is volgens sommigen eeuwig zonde voor de Breestraat. En waarom zou het Stadsbouwhuis wel behouden moeten blijven en

hoorde je niemand toen het oude kantoor van het Hoogheemraadschap aan de Breestraat week voor de nieuwbouw van MBO Rijnland?

De gemeenteraad wilde antwoorden op dit soort vragen. Dit was immers niet de eerste en zeker ook niet de laatste keer dat nog relatief jonge gebouwen ter sprake komen. Erfgoed Leiden kreeg de opdracht om de jonge bouwkunst in de stad in kaart te brengen en antwoord te geven op de vraag wat nu de cultuurhistorische waarde is van de gebouwen die na 1970 gebouwd zijn. Dit met in het achterhoofd de vraag welke dermate bijzonder zijn dat ze eigenlijk bewaard zouden moeten blijven.

*Lipsiusgebouw,
ontworpen door
Evert Kleijer.*

Enorme bouwlust

Architectuurhistoricus Dolf Broekhuizen, ondersteund door de onderzoekers van Erfgoed Leiden en Omstreken, ging voortvarend aan de slag met deze omvangrijke klus. Er is in de betreffende periode in Nederland namelijk ontzettend veel gebouwd en Leiden vormt daarop geen uitzondering. Ongeveer een kwart van alle huizen in ons land stamt uit die tijd en voorziet in de grote behoefte aan eengezinswoningen met tuinen.

Architecten en stedenbouwers begonnen vanaf 1970 op een andere manier te ontwerpen en over de stad na te denken. In plaats van eerst te denken in grote structuren, werd gedacht vanuit het kleine. Dit is de reden waarom het

kind zoveel aandacht kreeg in de vormgeving van de leefomgeving, zowel in de bestaande stad als de nieuwe buitenwijken. “De ergste nood na de oorlog was gelenigd. Het was niet langer: hier is het perceel en zoveel huizen moeten erop. Maar het begon met de vraag wat er nodig is om een kind goed op te laten groeien. Dat begon met een fijn huis, groen, veilige omgeving, speelruimte. Dat zie je terug in de nieuwbouw in de binnenstad en de Merenwijk, die opgebouwd is uit autoluwe woonerven. Maar het is ook zichtbaar in de Stevenshof, waar elk buurtje een speelplein heeft.”

Waardeiland verdient ook een speciale vermelding, vindt Starkenburg. Die van vreemde eend in de bijt. De mensen die er wonen zijn echt fan van de wijk, merkte Starkenburg. “Het is een geslaagde wijk die uniek is voor Nederland. Er zijn geen winkels, geen gezamenlijke ruimtes, het is niet goed ontsloten, er ontbreken veel dingen die we in veel andere wijken wel zien. Maar tegelijkertijd is de wijk heel ruim opgezet met royaal aanwezig groen en zowat overal zicht op water vanuit de woningen. Door die ruime opzet en omdat de huizen afgewend zijn van de straat geeft het Waardeiland je een gevoel van een Amerikaanse suburb. Dat is niet zo vreemd als je bedenkt dat zowel het stedenbouwkundige plan als het groen door Amerikanen is ontworpen. Voor de huizen zelf pasten ze wel die typische gevarieerde baksteenarchitectuur toe, die toen overal in Nederland werd gebouwd” Dat maakt de wijk speciaal.

Onverwachte pareltjes

Behalve dat de wijken aan een grondige studie zijn onderworpen, is ook een ruime selectie gemaakt van gebouwen die bekeken zijn en beoordeeld. Daar komen onverwachte pareltjes uit. Zoals de school De Brug aan de Wassenaarseweg. “Die is door Francien Houben, inmiddels een grootheid, ontworpen.” Of het GAK-kantoor aan de Verbeekstraat. “Dat is een zeer markant gebouw. In het ontwerp is veel rekening gehouden met de klimaatbeheersing. De kenmerkende beplating aan de buitenkant zorgt ervoor dat de ramen dieper liggen waardoor je niet wegbrandt door de zon. Dat soort zaken werden in de jaren 70, 80 ook steeds belangrijker.”

*Universiteitsbibliotheek,
ontworpen door Bureau
Bart van Kasteel.*

*Stadsbouwhuis, ontworpen
door F.A. Temme.*

Een van Starkenburgs persoonlijke favorieten is de Universiteitsbibliotheek aan de Witte Singel uit 1982. Dit vindt ze een van de beste plekken om het gedachtengoed over de jonge bouwkunst uit te leggen. De ‘menselijke maat’, zoals we dat tegenwoordig noemen, zie je hier overal in terug, vertelt ze. “Het is een vriendelijk gebouw waar mensen elkaar tegenkomen en waar ruimte is voor ontmoeting.”

*Woningen aan het
Galgewater, ontworpen
door Rob Noord,
Groosman Partners.*

Ze wijst op de pilaren die naar boven toe uitlopen als een trechter. “Deze paddenstoelkolommen, die overal in het gebouw herhaald worden, dwingen die ontmoeting zelfs soms af. Want moet je er links omheen lopen of rechts, en loop je dan de ander tegen het lijf? Dat soort bijzonderheden zitten in de architectuur ontworpen. Het ontwerpconcept kan je ook goed aflezen aan de verhoudingen van de gebouw. Eigenlijk is het een enorm groot gebouw. Maar dat merk je aan de buitenzijde niet zo, juist omdat het voor het oog ingedeeld is in kleinere eenheden en omdat het redelijk laag is. Binnenin zijn er geen grote ruimtes waarin het

individueel verdwijnt, maar kleinere, overzichtelijke ruimtes.”

Plastic badkamer

Er is ook naar ‘normalere’ gebouwen gekeken die om een andere reden bijzonder zijn. Daar werd zij tijdens een klankbordgroep die dit project begeleidde, waarin ook HVOL een actieve rol speelde, op gewezen. “Daaruit kwam naar voren dat niet alleen de bijzondere stedenbouw of architectuur op de lijst moet maar ook de minder opvallende en alledaagse gebouwen of buurten. Dit om met de selectie van gebouwen een zo goed mogelijke weergave te hebben van wat er toen gebouwd is. Een voorbeeld is het Veerhuis met HAT-eenheden, bedoeld voor alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens. Dat is niet een uitzonderlijk gebouw in het stadsbeeld, maar het legt wel bloot hoe men toen op zoek ging naar nieuwe type woningen.”

Een ander voorbeeld van een nieuw type woning zijn de terraswoningen, flats die aan een zijde schuin oplopen naar boven zodat iedereen een ruim terras heeft. De Rosmolenflat in de Merenwijk is in de vorm van terraswoningen. Bijzonder aan deze flat is dat bewoners

Levend geheugen

Het bijzondere van de onderzochte periode is dat je betrokkenen gewoon kan vragen naar hun ervaringen. Dat hebben Esther Starkenburg en collega's ook gedaan in de vorm van een oral history project. “We hebben eerst bewoners geïnterviewd, en betrokken stedenbouwkundigen, bestuurders en voormalige wethouders. We zijn ook op een marktdag in de Stevenshof gaan staan om bewoners te vragen wat zij zelf de belangrijke plekken in hun wijk vinden.” Dat alles is verwerkt in het onderzoek en de inventarisatie.

zelf het initiatief hebben genomen tot de bouw van deze appartementen. Datzelfde geldt voor de Duinen- en Dalenbuurt. Ook daar waren de eerste bewoners sterk betrokken bij hun huis. “Van buiten ziet het er niet spectaculair uit, maar in het huis zelf zijn wel een aantal bijzondere keuzes gemaakt, die de bewoners tijdens de bouwvergaderingen maakten. Zoals de plaatsing van een plastic badkamer uit één stuk. Die werd er in zijn geheel ingetakeld. Dat scheelde tijd en daardoor bouwkosten. In veel huizen zit ‘ie er nog. Inmiddels niet meer bij iedereen tot volle tevredenheid.”

Investeren in binnenstad

Ook vermeldingswaardig zijn de stukken stad waar het nieuwe denken het won van het oude denken. Er was na de oorlog een zogeheten ‘basisplan’ voor Leiden gemaakt, vertelt Starkenburg. De binnenstad was erg verkrot in die tijd. Fabrieken waren gesloten, en die gebouwen en terreinen lagen er verlaten bij. Het was geen goede woonplek. De heersende opvatting was dat wonen beter buiten het centrum kon en dat de historische binnenstad vooral voor winkels, bedrijven en wegen

gebruikt moest worden. Het basisplan was een stedenbouwkundig plan met drie brede ringwegen, waarvan de eerste in het centrum liep, de tweede langs de singels en de derde door de buitenwijken.

De Hooigracht, Pelikaanstraat en Klokpoot maakten onderdeel uit van de centrum-ringweg. Op de hoeken met het Levendaal en de Langegracht had de gemeente alle panden in handen om daar grote verkeersknooppunten te kunnen maken en om de verbinding te maken met de ringweg aan de andere kant van de singel. “Toen het gedachtengoed daarover begon te kantelen, besloot wethouder Cees Waal een flat op de kopse kant van de Klokpoot te bouwen. Want als daar eenmaal veel mensen in woonden zou daar nooit meer een brede weg doorgetrokken worden tot over de singel.”

Besloten werd om te investeren in de binnenstad en die dusdanig op te knappen dat het ook een fijn woongebied werd. De binnenstad moest een plek voor iedereen worden. Jong, oud, arm, rijk, arbeider en ondernemer. Voor deze stadsvernieuwingsprojecten wist Leiden ontzettend veel subsidie te regelen bij het Rijk. “Leiden zette vaart achter de stadsvernieuwing en het Rijk had goed gevulde subsidiepotten voor dit doel. Doordat Leiden vooropliep, wist ze veel meer subsidie te regelen dan andere middelgrote steden. Van het resultaat genieten we nu nog elke dag: een mooie historische binnenstad waar gewerkt én gewoond wordt.”

De markante 'paddenstoelpilaren' in de UB.

Avondlezing jonge bouwkunst

Op 10 juli presenteert Esther Starkenburg het onderzoek naar de jonge bouwkunst aan HVOL-leden tijdens een avondlezing in De Regenboog in de Merenwijk. Tijdens deze avondlezing gaat ze in op de uitkomsten van het onderzoek en op het belang van deze periode voor Leiden.

Houd de nieuwsbrief in de gaten voor meer informatie over deze lezing.

Studiefase geeft hobbels en mogelijkheden weer

Verdwenen historische stadspoorten van Leiden komen weer in beeld

Als het aan Jan-Jaap de Haan ligt komen de in de 19e eeuw verdwenen poorten van Leiden weer terug. Niet dat de zes verdwenen poorten herbouwd zullen worden. De huidige twee nog bestaande 17e-eeuwse exemplaren geven aan dat dat te veel het verkeer zou storen, om over de kosten maar te zwijgen. “Dat moet dus anders”, vindt De Haan. Er wordt daarom druk gezocht naar alternatieven.

Tekst: **Hans van Klinken**

*Plattegrond van Leiden van Salomon van der Paauw uit 1860, waarop nog acht poorten en twee binnenpoorten te vinden zijn.
Foto: collectie Erfgoed Leiden en Omstreken*

Poorten zijn zo oud als de stad zelf. De eerste exemplaren ter verdediging stonden al in de 14e eeuw aan weerszijden van de Breestraat. In die eeuw groeide Leiden snel, waardoor meer poorten noodzakelijk werden. Die stadse groei hield aan totdat dit stokte in 1659. De singels waren de grens tot diep in de 19e eeuw. Er waren toen nog acht poorten (plus twee binnenpoorten). Op een kaart van Salomon van der Paauw uit 1860 zijn deze laatste bouw-

werken te vinden die veelal in opzet meer een representatieve functie hadden dan dat deze, zoals oorspronkelijk bedoeld, verdedigingswerken waren.

Die kaart was feitelijk een historische verantwoording, want even na het verschijnen ervan zijn tussen 1862 tot 1876 zes poorten gesloopt. Reden? Geld. Ten eerste werd bij wet bepaald dat er geen accijns meer op goederen, die de stad binnenkwamen, mocht worden geheven. De poort verloor dus zijn functie als verdienmodel. Naast het verliezen van de accijnzen was het kostbare onderhoud een tweede factor die meespeelde in het laten verdwijnen van dit erfgoed. Dat werd overigens pas na grondige discussies een feit. Op twee na verliezen de poorten het pleit. De Zijlpoort en de Morspoort mochten blijven omdat, zo wordt beweerd, deze de mooiste zijn.

Koepoort en Witte Poort

Als pilot voor de ‘terugkeer’ zullen de Koepoort (Douzastraat) en de Witte Poort (Noordeinde) als eerste nader bekeken worden. Dit omdat er al gemeentelijke plannen zijn om de omgeving aan te pakken. “Dat is echter niet zo maar te realiseren door bijvoorbeeld het plattegrond van de poort met lijnen/vlakken op de grond of in de bestrating te laten zien, zoals bij de

De Hogewoerdsbinnenpoort, geprojecteerd op de plek waar hij tot 1876 stond op de Hogewoerd.

Marepoort”, zo schetst De Haan. “Dat kan niet overall. De gemeente vindt het Noordeinde te druk en toevoegingen aan het wegdek leiden te veel af”.

Het bestuur wil aan de andere kant zeker wel meedenken en geeft aan dat een integratie met het Singelpark welkom zou zijn. De Haan gaat daar in verder. “Ik kijk ook naar de vondst van een stuk stadsmuur aan het Rembrandtpark.” De provincie op haar beurt geeft steun aan de Witte Poort omdat op die locatie ook een trekvaarthalte is geweest. De poorten staan dus niet op zichzelf.

Digitale visualisaties

Daarnaast zal er zeker aandacht komen voor de zogenoemde digitale visualisaties, waarbij 3D niet wordt uitgesloten. Voor de Marepoort wordt het digitaal zichtbaar maken al deels mogelijk door een bijdrage van de provincie. Hoewel alles nog in de studiefase is, kijkt De Haan met een schuin oog naar de overige poorten die de stad rijk was. Op Wikipedia tellen we er maar liefst 27. Als ook dat nog mogelijk wordt, heeft Leiden er een uniek stuk zichtbare geschiedenis bijgekregen.

'Normale' Leidse levens. Soms vol moed, verdriet en geluk. Die verzamelen we in De Stem van Leiden. In Oud Leiden Nieuws publiceren we fragmenten uit deze interviews waarin leuke en opmerkelijke en soms ook zeer droevige levensgeschiedenissen voorbij komen.

Dit keer het verhaal van Truus Van Velzen-van der Veer

Geschiedenissen van de 'gewone' Leidenaars

Kachel stoken met kwitanties

Het huis van het katholieke gezin Van der Veer stond in de Atjehstraat, vlakbij 't Spoortje. Toen Truus op 6 maart 1937 werd geboren, had ze al een aantal oudere broers en zussen. Uiteindelijk telde het gezin zeven kinderen. Vader werkte bij het spoor; hij is jarenlang seinhuiswachter bij de spoorwegovergang Rijn-Schiekanaal bij de Kanaalweg geweest. Moeder was thuis om voor de kinderen te zorgen.

Tekst: **commissie Stem van Leiden**

Truus Van Velzen-van der Veer heeft de oorlogstijd als een angstige tijd ervaren. Vanuit het huis konden ze zien dat de V1's werden opgeladen voor transport naar de plaats waar ze afgevuurd zouden worden. 's Avonds na achten werden er zwarte gordijnen voor de ramen gehangen. De kolenkachel werd gestookt met hout uit de buurt en met oude kwitanties van het ziekenfonds, waar een oudere broer en zus werkten. Het was natuurlijk niet eenvoudig om

zoveel hongerige magen te voeden. De oudste broer, geboren in 1926, ging op zijn gammele fiets de boer op om eten bij elkaar te scharrelen. Hij kwam dan thuis met wat aardappelen, brood, een beetje vet of een half flesje melk. En zo lukte het moeder zelfs om op haar verjaardag wafels te bakken van een beetje meel, wat melk en zoetheid van de gekookte suikerbieten. Het wafelijzer werd ingevet met een soort smeerolie. Het smaakte beter dan de bloembollen die ze ook gegeten hebben. In vergelijking daarmee was de linzensoep op school een traktatie. "Voor die soep stonden we in de rij in de gymzaal. En eenmaal per week, op donderdag, mocht ik bij juffrouw Van der Horst eten. Ze woonde op de Lage Rijndijk." Vader legde soms grote afstanden af om eten te bemachtigen. Ondanks de razzia's zijn ze ongeschonden thuisgekomen. Ook in de Kooi werden af en toe razzia's gehouden. "Wij hadden ondergrondse blaadjes in huis. Ze lagen in een la in het buffet. Die mochten de Duitsers natuurlijk niet vinden. Mijn moeder en mijn broer hebben ze uit alle macht uit de la getrokken en gelukkig op tijd in de kachel kunnen proppen. Ik weet nog dat het spannend was."

De bevrijding kan Truus zich nog goed herinneren. Met haar moeder stond ze op de Korevaar-

Het Kooipark.

straat om de Canadezen toe te juichen. Tot 's avonds laat danste ze mee in de Kooihof.

Uit de suikerpot gesnoept

Elke ochtend voordat ze naar school ging, moest Truus naar de schoolmis. Moeder wekte de kinderen om zeven uur; de kindermis begon om half acht. Daarna werd thuis ontbeten en dan gingen de kinderen naar school. De meisjes naar de Heilig Hartschool aan de Lusthoflaan, de jongens naar de Os- en Paardenlaan. Truus heeft goede herinneringen aan de plechtigheden van de katholieke kerk. Bij haar eerste heilige communie op 7-jarige leeftijd en de plechtige communie op 12-jarige leeftijd mocht ze een prachtige witte jurk aan. Dat haar twee oudere zusjes die al eerder hadden gedragen, deerde haar niet. Ook meelopen in de processie vond ze een feest. Biechten moest elke zes weken. "Je had niks te melden, want je durfde echt geen kattenkwaad uit te halen. We zei-

den dan maar dat we uit de suikerpot hadden gesnoept of dat we ruzie hadden gemaakt." Gelukkig kon er ook tijdens de oorlog wel buiten worden gespeeld. Bij 't Spoortje was het niet veilig; daar zagen ze de soldaten heen en weer lopen. Maar bij de vijver in het Kooipark was het heerlijk. Op een oud kleed verzonnen ze allerlei spelletjes en was de oorlog even ver weg.

Spoorwegovergang bij de Kanaalweg.

Nieuwsgierig naar dit verhaal en meer van deze verhalen?

De Stem van Leiden heeft bijna 150 interviews afgenomen en levensverhalen van de 'gewone Leidenaar' opgenomen, volledig uitgeschreven en samengevat.

Vrijwel alle verhalen zijn te lezen en te beluisteren op de website van Erfgoed Leiden en Omstreken, www.erfgoedleiden.nl onder **Collecties > Uw verhalen**.

De Commissie Dirk van Eck stimuleert onderzoek op het gebied van sociale en economische geschiedenis, arbeidersleven, (socialistische) arbeidersbeweging en andere emancipatiebewegingen in Leiden en omstreken.

Het 'Olga'-gebouw: industrieel monument

Van steenfabriek tot bedrijfsverzamelgebouw

Het zogenoemde Olga-gebouw (Evertsenstraat 99) is een bijzonder industrieel monument. Niet vanwege de architectonische kwaliteiten, al is het een goed, intact voorbeeld van een fabriek uit het begin van de twintigste eeuw (inclusief ingebouwde directeurswoning). De fabriek is vooral van waarde vanwege de bedrijven die erin zaten en zitten: een kalkzandsteenfabriek, Smit-Röntgen, de Olga matrassenfabriek en het huidige bedrijfsverzamelgebouw voor starters. Deze bedrijfsmatige initiatieven geven een goed beeld van de ontwikkeling van de Leidse industrie én van het lokale economische beleid.

Tekst: **Cor Smit** met dank aan
Martin van Rijn
(Stichting Werk en Onderneming)

Het gebouw is in 1913/1914 neergezet door de NV Leidsche Kalkzandsteenfabriek op toenmalig Leiderdorps grondgebied. Deze NV was op 18 januari 1913 opgericht door uit Den Haag afkomstige bouwkundigen. In april 1914 leverde de fabriek haar eerste stenen.

Kalkzandsteen was indertijd een nieuw product en genoot grote belangstelling onder Nederlandse bouwkundigen. De productie was ook veel moderner ingericht dan in de traditionele steenbakkerijen op basis van rivierklei, zoals vanouds in de industriële zone rond de Rijn te vinden waren. De eerste kalkzandsteenfabriek in de regio was in 1903 de Arnoud in Hillegom. De NV Leidsche Kalkzandsteenfabriek was de tweede.

De fabriek bestond uit het huidige gebouw, plus een op de plek waar nu de Leidse gemeentereiniging is gevestigd. Aanvankelijk was de fabriek alleen via de Rijnkade en over het water bereikbaar: de Evertsenstraat werd pas later doorgetrokken. In 1927 en 1933 is het bedrijf gemoderniseerd.

Het bedrijf kende ups en downs. In 1932 en 1937 werd de fabriek tijdelijk gesloten wegens te grote voorraden. In 1949 sloot het bedrijf definitief. Dat is vreemd. Juist toen was er veel behoefte aan kalkzandsteen, voor de wederopbouw. Waarschijnlijk hangt dat samen met regionale ontwikkelingen. Sleutelfiguur daarbij is ir. dr. J.A. van Herwaarden.

Deze Oegstgeestenaar werd in 1921 directeur van de Leidse kalkzandsteenfabriek, maar vertrok in 1924 om in Katwijk een nieuwe op te richten. Van Herwaarden, die het vak dus in Leiden leerde, ontwikkelde zich tot een van de belangrijkste industriëlen van de streek. In 1947 werden het Katwijkse bedrijf en de Arnoud onder zijn leiding samengevoegd tot de 'grootste kalkzandsteenindustrie ter wereld'. Maar Van Herwaarden blijkt al sinds 1921 te werken voor de Arnoud! Het Leidse bedrijf lijkt dus verbonden met de grote broer uit Hillegom. De sluiting in 1949 kan dan het resultaat zijn van de concentratie van 1947 in Hillegom, waar Van Herwaarden verder wilde moderniseren.

Smit Röntgen & Olga

Het complex werd gekocht door Smit Röntgen.

Dit geavanceerde, in 1923 opgerichte Leidse bedrijf was gespecialiseerd in röntgenapparatuur voor grootschalig bevolkingsonderzoek en telde zo'n 200 werknemers. De productie verhuisde in 1950 naar de Evertsenstraat en de Admiraal Banckertweg.

In 1962 nam Philips Smit Röntgen over. Philips verplaatste de productie van röntgenapparatuur in 1968 naar Eindhoven, maar garandeerde de Leidse werkgelegenheid. Een loze belofte. De vestigingen in de Waard werden in 1972 gesloten en 177 mensen raakten werkloos.

In 1974 kwam de Leidse Matrassen Fabriek Olga naar de Evertsenstraat. Dat bedrijf moest weg uit de Hansenstraat vanwege de stadsvernieuwing.

Olga was echter in 1969 overgenomen door de Vredestein-groep. Midden jaren zeventig kwam dat in zwaar weer. Saneringen waren noodzakelijk. Dat zou géén effect hebben op het Leidse bedrijf, zei Vredestein in 1976. In 1981 concentreerde Vredestein echter de matrassenproductie in Maastricht. Bijna negentig mensen verloren hun baan.

Bedrijfsverzamelgebouw als broedplaats

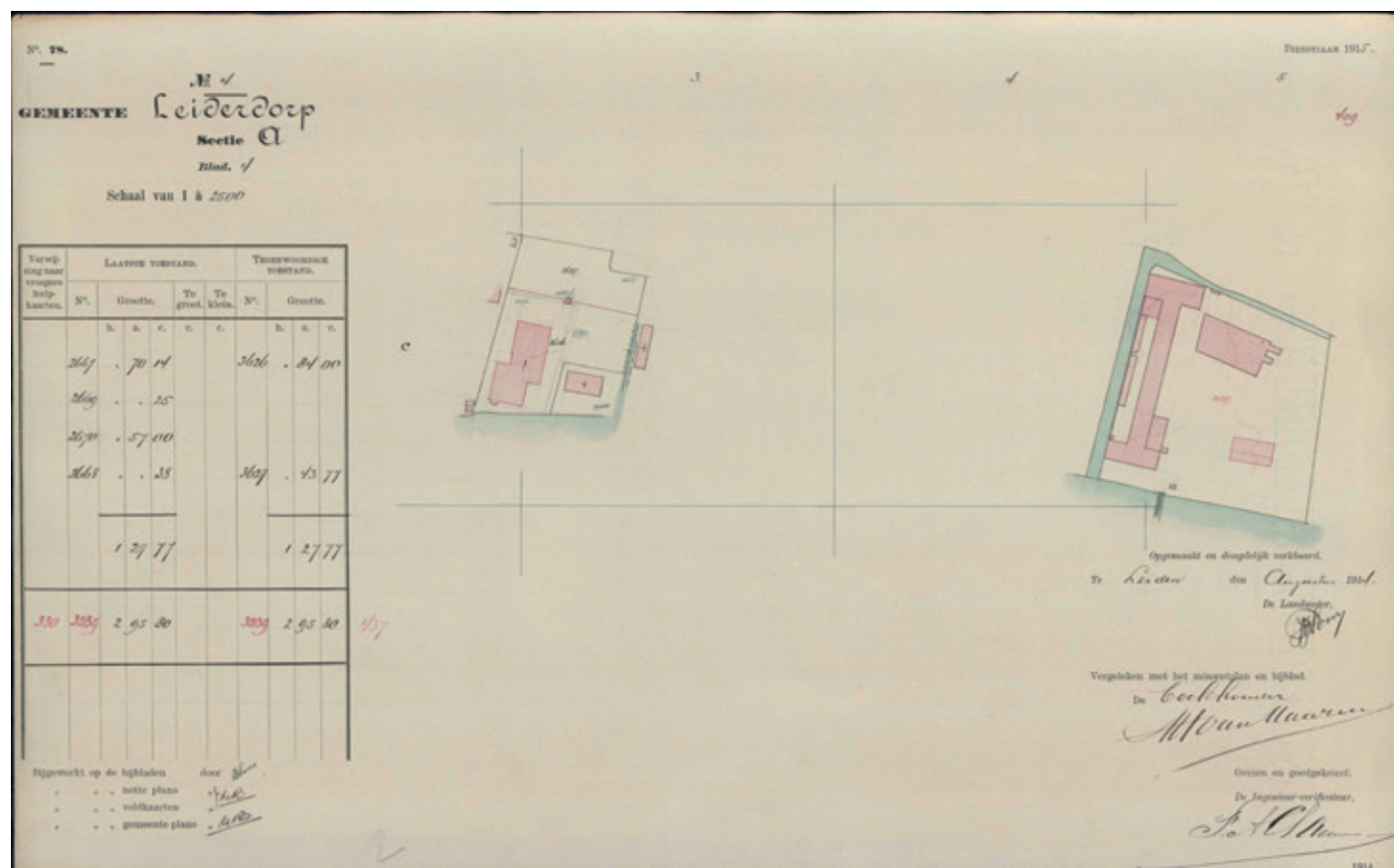
In 1982 kocht de gemeente Leiden het complex. Het deel aan de Admiraal Banckertweg brak men af voor nieuwbouw voor de Reinigingsdienst. Het fabrieksgebouw aan de Evertsenstraat werd een bijzonder bedrijfsverzamelgebouw.

Bedrijfsverzamelgebouwen bestonden natuurlijk al. Maar die waren bestemd voor bestaande bedrijven. Het 'Olga-complex' was echter bedoeld voor startende ondernemers, een zogenaamde 'broedplaats'. Dat was nieuw. De vraag is zelfs of er elders in Nederland al voorbeelden van waren.

Met zo'n broedplaats wilde men perspectief bieden aan de groeiende massa Leidse werklozen. De gemeente richtte hiervoor de Stichting Werkgelegenheid op. Het bestuur bestond uit gemeenteambtenaren en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en de vakbeweging.

Op 2 mei 1983 konden de eerste starters er aan de slag. Daarnaast bood men in de 'Olga'

Kadastrale intekening van een aantal bedrijven in de Waard, gemeente Leiderdorp 1915. Links de kalkzandsteenfabriek, rechts de Grofsmederij.

Gezicht op het complex van de watertoren, 1971.

Foto: collectie Erfgoed Leiden en Omstreken.

Brug over Nieuwe Rijn met het huidige Olgacomplex.

Foto: Chris de Bode.

scholing en begeleiding voor startende ondernemers. Het gebouw bood overigens van 1984 tot 1996 ook onderdak aan Jesse Electro Apparaten en Transformatorenfabriek, een bedrijf dat vanwege de stadsvernieuwing moest verhuizen.

Indertijd was er veel kritiek op het initiatief. Op de langere termijn bleek het idee succesvol. De Stichting Werkgelegenheid had al snel meer ruimte nodig. In 1985 kreeg het 'Mostert-complex' aan de Middelstegracht (Tieleman & Dros) eenzelfde bestemming.

De Stichting Werkgelegenheid heet tegenwoordig Stichting Werk en Onderneming. Behalve de 'Olga' en Tieleman & Dros heeft of beheert ze nog drie panden in Leiden voor starters, inclusief flexplekken en ateliers. Ze zijn niet de enige in Leiden. Zo is ook ABC Bio-partner (Leiden Bio Science Park) sinds 1984 op vergelijkbare leest geschoeid. Het concept is ook in veel andere gemeenten met succes nagevolgd.

Leiden4045.nl wordt voortgezet door HVOL

Met het oog op de toekomst is het initiatief genomen om de website www.leiden4045.nl onder te brengen bij de Historische Vereniging Oud Leiden. Onlangs is leiden4045.nl naadloos gemigreerd naar de omgeving van de HVOL. Tevens is er dankzij de inspirerende inspanningen van oud-voorzitter en tevens erelid van de HVOL Hans Blom een nieuwe commissie ingesteld om de werkzaamheden van de oprichter van [Leiden4045.nl](http://leiden4045.nl) Alphons Siebelt zo veel mogelijk te continueren.

Wat is leiden4045.nl?

Alphons Siebelt: “De website is eind 2017 online gekomen en bevat momenteel ruim 1500 korte of langere verhalen uit Leiden en omgeving die te maken hebben met de bezettingstijd 1940-1945. De verhalen gaan altijd over personen, gebeurtenissen of locaties. Er is enorm veel origineel onderzoek in verwerkt en door de combinatie van verhalen zijn nieuwe inzichten ontstaan. De website wordt voortdurend aangevuld met de resultaten van eigen onderzoek of met verhalen die door lezers worden aangedragen. Het technisch up-to-date houden en artikelen schrijven is eigenlijk niet meer te doen door de twee personen die de website in de lucht hebben gehouden. De HVOL leek mij de aangewezen organisatie om de website voort te zetten. Gelukkig is dat nu het geval.”

Wat is er veranderd?

Martin Hooymans, bestuurslid ICT van de HVOL: “Aan de buitenkant merk je er niets van. Als je via je browser naar www.leiden4045.nl gaat, ziet alles er nog hetzelfde uit als voorheen. En mailtjes naar contact@leiden4045.nl komen nog steeds keurig netjes op hun bestemming aan. Wat we de afgelopen tijd hebben gedaan, is de gehele website met mailbox en al verhuisd naar de beheersomgeving van de HVOL. Dat was een puur technische aangelegenheid. Het was best een klus voor ons ICT-team (en dan met name voor onze webmaster Peter Nederpel), maar al met al is het goed gelukt. [Leiden4045.nl](http://leiden4045.nl) kan nu dus op de oude voet verder, maar dan wel met een andere ondergrond.”

Vertrouwen

Beide partijen vertrouwen erop dat dit samen gaan een goede zaak is voor het levendig houden van de geschiedenis van Leiden en omstreken in de oorlogsjaren.

Nachrift:

Begin april is **Alphons Siebelt** overleden. Het belang en de omvang van de door Alphons bijeengebrachte vondsten kan nauwelijks worden overschat. Zijn monumentaal levenswerk werpt lokaal licht op de bezettingstijd, waarvoor in Leiden groeiende belangstelling bestaat. Zijn grondige artikelen dienen als vertrekpunt voor menig nader onderzoek. Tot het bittere einde dolf Alphons voort in de onuitputtelijke verhalenmijn van 40-45, gedreven, zorgvuldig, vasthoudend, gewetensvol. Een onlangs gevormde kleine redactieraad, waarvan ik deel uitmaak, zal zorg dragen voor de voortzetting van Alphons' cultureel erfgoed en zich inspannen om de site in zijn geest levend te houden als een organisch groeiende vraagbaak.

Arnold Schalks

Wie goed kijkt, ziet ze overal in Leiden: geveltekens. De **Commissie Geveltekens** brengt gevelstenen, snijramen en bovenlichten in kaart. Deze commissie richt zich op het behoud en herstel van geveltekens en probeert zoveel mogelijk informatie hierover te verzamelen. De meest opmerkelijke ontdekkingen delen zij in deze rubriek.

Morsstraat 60

Van Café Coster tot Huis de Bijlen tot Pipa

Tekst: **Piet de Baar**

In het pand Morsstraat 60 zit net om de hoek van de Eerste Binnenvestgracht een steentje met de tekst: 'De eerste steen gelegd door Cornelis Johannes Coster, oud ... jaar, 18 1/28 94. De tekst is beschadigd, waardoor de leeftijd niet meer leesbaar is en de datum 28 januari 1894 ook niet ontwijfelbaar vaststaat. Voor de Commissie Geveltekens is het een uitdaging om er meer over te weten te komen. Zo behandelde de Gemeenteraad op 3 augustus 1894 het verzoek van J. Coster om vergunning tot het leggen van eene stoep voor het perceel Morschstraat 60 en op 8 november 1894 de lozing uit de spoelbak van Morschstraat 60 op het kolkriool van de gemeente. Wie waren nu die J. Coster en de steenlegger C.J. Coster?

*De eerste steen gelegd door
Cornelis Johannes Coster.
Foto: Joop Wesselius.*

De familie Coster zat al in de handel in wijn, bier en gedistilleerd; zo adverteerde C.J. Coster in 1887 dat zijn bockbier ook verkrijgbaar was bij J. Coster, hoek Galgstraat no. 60 (de oude naam voor de Morsstraat). Coster huurde het pand wellicht vanaf begin 1876; al voor 15 juni 1876 opende hij hier een biljart. Op 28 september 1888 beschreef notaris Van Hamel de verkoop door Anna en Alida Catharina van Assen van het huis Morsch- of Galgstraat 60 aan Jacobus Coster, kastelein in dit pand, voor 6600 gulden. Totale nieuwbouw volgde in 1894. Zoals uit de foto blijkt was er vroeger een muurschildering aan de Eerste Binnenvestgracht, thans vrijwel niet leesbaar meer: CAFÉ BILLARD, waarover later geschilderd is: LUNCHROOM RIJWIELSTALLING.

Eerstesteenlegger

Jacobus Coster was in 1845 in Leiden geboren en in 1870 in Leiden gehuwd met Johanna Maria Hekker, geboren 1843 in Ginneken. Uit hun huwelijk werden zes kinderen geboren: Theresia Johanna in 1871, Jacobus Johannes in 1873, Jacobus in 1875, Adrianus Antonius in 1877, Maria Suze Anna in 1879 en Cornelis Johannes op 31 december 1889. Laatstgenoemde was dus de eerstesteenlegger op 28 januari 1894; hij was toen vier jaar oud. Mevrouw Coster overleed op 15 oktober 1897, 54 jaar oud. De oudste dochter trouwde in 1890 met F.A.M. van Olffen, koffiehuishouder, zoon Jacobus Johannes was kelner in Amsterdam, net als Adrianus Antonius. Maria Suze Anna was wel de drijvende kracht van het café; haar man Hendrik Willem Mooy was administrateur.

Boedelscheiding

Na het overlijden van J.M. Hekker vond er op 17 oktober 1897 een boedelbeschrijving plaats; de waarde bedroeg f 914,40. Tot een boedelscheiding kwam het pas op 23 februari 1907. Het pand Morsstraat werd getaxeerd op f 7000, en alle bezittingen samen f 8040,90. Er viel een batig saldo van slechts f 168,40 te verdelen. Het huis en inventaris werd aanbe-deeld aan Maria Suze Anna. Zij woonde met haar man en twee dochtertjes, haar vader en jongste broertje, op Morsstraat 60. Na het overlijden van haar vader op 18 juli 1912 ver-trokken zij naar Oegstgeest. Op 30 november 1912 adverteerde J.H. Philipsen als uitbater van het café-billard. In 1921 werd uitbater Gerardus Stam, die de naam Passage Bar voerde, en in

1922 Johannes Franciscus Heijkoop zetkaste-lein, tot in 1923.

Roemrucht Huis de Bijlen

Daarna werd het verhuurd aan de Heeren Trachsler & Kuypers van De Korenaer in Schie-dam voor f 1040,-- per jaar tot 31 mei 1932. Het pand werd geveild op 21 en 28 december 1923 door Mooy.

Het zou te ver gaan om hier alle volgende eige-naars en (onder)huurders te noemen. Hier wordt slechts vermeld dat rond 1970 H.W. Marks er een kruidenierswinkel dreef en vanaf 1998 werd het het roemruchte café-restaurant Het Huis De Bijlen van Hans van der Bijl. Inmiddels is het een horeca-gelegenheid onder de naam Pipa.

De muurschildering aan de Eerste Binnenvestgracht, waar eerst CAFÉ BILLARD stond, wat later overgeschilderd werd met LUNCHROOM RIJWIELSTALLING. Foto: collectie Erfgoed Leiden en Omstreken.

NICO. de voorstelling brengt het oude Leiden weer tot leven

Vijftien verhuisdozen vol met negatieven. Ga er maar aan staan! André Kapaan, kleinzoon van de Leidse fotograaf Nico van der Horst, en zijn oom Nico lieten zich er niet door afschrikken. Het (laatste) resultaat, de film NICO. de voorstelling, draait nu in de bioscoop en is een absolute hit onder Leidenaars.

Tekst: **Marijn Kramp**

De film bestaat uit 125 met zorg geselecteerde foto's van Leiden in de jaren 50 en 60. Variërend van de familie Mink voor hun draaiorgel, een optocht met K&G – inclusief de originele muziek, de drukke rijweg onder de Zijlpoort, de stijfsebaan en ga zo maar door. Het Leiden uit vervlogen dagen komt op het grote filmdoek van Trianon weer tot leven.

Gefotografeerd door Nico van der Horst in 1953. Op het Stadhuisplein verzamelen Leidse bodediensten en transporteurs om steun te geven na de watersnoodramp. Ook bekende ondernemers in die periode Van Duuren en Van der Meer droegen hun steentje bij.

Kapaan geniet elke vertoning van de reacties van de bezoekers. Want er wordt volop gepraat, gewezen en gelachen tijdens de film. “Dat begint al bij de kassa en in de foyer. Want wat ik mij niet had gerealiseerd, is dat de voorstelling an sich al een reünie is. Heel oud Leiden komt elkaar tegen bij Nico.”

De eerste vertoning van NICO. de voorstelling zal hij nooit vergeten. Die was voor 60 oudere

bewoners van Libertas Leiden. In rolstoelen en met rollators kwamen ze Trianon binnen voor het uitje. “Als de film dan start, weet je niet wat er gebeurt. Volop herkenning en emoties bij de mensen die die tijd hebben meegemaakt. En toen in Leiden woonden, werkten en op straat speelden. Heel bijzonder om mee te maken.”

Samen naar opa's foto's kijken

Ook de première, voor een volle zaal 1 die in 24 uur was uitverkocht, was voor Kapaan een bijzondere. “Mijn hele familie was er: mijn kinderen, neven, nichten, ouders, ooms en tantes. Het is mooi om samen naar de foto's van opa op grootscherm te kijken.”

Nico van der Horst begon met fotograferen in de oorlogsjaren. Op zijn brommertje reed hij door Leiden, de Bollenstreek en een stukje van Den Haag om portretfoto's te maken. Ook fotografeerde hij o.a. voor het Leidsch Dagblad. Na de oorlog opende hij een fotozaak in de Doezastraat, op de plek waar nu het Italiaanse restaurant Panini zit. Later verhuisde Van der Horst zijn winkel naar de overkant. Daar sloot oom Nico, die de zaak had overgenomen, in 2019 de deuren toen hij met pensioen ging. Tegenwoordig zit er een fietsenwinkel in het pand.

De winkel in de Doezastraat was niet de enige zaak die opa Nico opende. Hij had naast deze zaak ook nog Studio Van der Horst op het Diamantplein, die oom Ronald overnam. En Fotiek van der Horst op het Vijf Meiplein. Deze zaak namen Kapaans vader en moeder over. “Mijn moeder was met de fotografie opgegroeid,

maar mijn vader was automonteur. Hij heeft alles moeten leren van opa. En opa was geen makkelijke man voor zijn personeel. Hij was erg precies en erg kundig en dat eiste hij ook van zijn personeel."

Archief ontginnen

Toen opa in 1985 stopte had hij nog allerlei plannen met zijn mooie archief. "Kalenders, boeken.... Maar daar kwam niet heel veel van, omdat hij ziek werd. Oom Nico is wel doorgaan met de kalenders. Dat heeft hij 18 jaar gedaan en die waren echt een begrip in Leiden."

In 2015 is Kapaan zich in het archief gaan verdiepen. Hij heeft een deel van de collectie gedigitaliseerd en een aantal via www.onsoudleiden.nl toegankelijk gemaakt om heel groot af te drukken. Ook heeft hij in de coronajaren de Leidsche Loop ontwikkelt. Dat is een wandeling waarin je stadsfoto's uit de jaren 50 en 60 meekrijgt om ter plaatse te vergelijken met hoe de plek er tegenwoordig uitziet.

En nu is er dus een film. "Ik realiseerde mij dat de jonge mensen op de foto's van mijn opa zichzelf nog kunnen herkennen. Die mogelijkheid mochten we niet laten schieten, vond ik. Dus zo ontstond het idee voor een voorstelling."

Nieuwe voorstelling

De beelden waar het publiek het sterkst op reageert zijn de beelden die het meest contrasteren met nu, merkt Kapaan. "De enorme armoede op de Waardgracht. De verkrotte huizen waar wel twintig kinderen voor zitten. Dat is nog maar zeventig jaar geleden! Of beelden van het verkeer, de bussen, auto's en vrachtwagens die gewoon nog onder de Zijlpoort door gingen en over de brug die we soms nu al te smal vinden voor alle fietsers. De demping van de grachten, de viering van Leidens Ontzet, dat leidt ook tot veel herkenning."

De film is een hit. In een mum van tijd zijn de voorstellingen uitverkocht. Deze maand staan er nog twee gepland, waarvan er een speciaal voor HVOL-leden. Omdat er zoveel vraag is naar de beleving, gaat Kapaan na de zomer door met de voorstellingen.

Hij doet dat samen met zijn vriendin Sabine van Nimwegen. Zonder haar en oom Nico zou er helemaal nooit een voorstelling geweest zijn. "Zij doet de techniek. Daar is ze heel goed in. Ik doe de pr en de marketing. Samen zitten we dan hele avonden in het fotoarchief. Mooie beelden te selecteren. Kijken of het in het geheel past. Muziek uitzoeken en de beelden weer passend maken met de muziek. Het is een enorme klus. Maar het is fantastisch om te doen. En als ik dan het plezier zie dat mensen eraan beleven, dan gaan we er gewoon nog even mee door."

Andre Kapaan en oom Nico van der Horst werkten zich door 15 dozen vol negatieven voor de film NICO. de voorstelling.

Op 11 juni om 10.30 uur is er **speciaal voor HVOL-leden** een vertoning van NICO. de voorstelling in Trianon. Kaarten kosten € 10,-.

Aanmelden en een kaartje kopen gaat in twee stappen:

1. Aanmelden via hvolaanmelden@oudleiden.nl.
2. Bestel uw ticket(s) via www.bioscopenleiden.nl/films/nico/

Jeremy Dupertuis Bangs:
De kunst van de scriptie
Primavera Pers
ISBN 978 90 5997 392 3
€ 25,-

De kunst van de scriptie

Stoop is een briljante student kunstgeschiedenis aan de Leidse universiteit in de jaren zestig van de vorige eeuw. Het is de periode dat Leidse kopstukken als Lunsingh Scheurleer en Van de Waal hun stempel drukken op de Nederlandse kunstgeschiedenis. Stoop heeft alle belangrijke tentamens gedaan en moet alleen nog zijn doctoraalscriptie schrijven, maar heeft moeite met het kiezen van een onderwerp. Zijn ideeën gaan alle kanten op en zijn onderzoek wordt door zijn begeleiders te historisch gevonden. Stoop is begaafd, maar ook sociaal onhandig, hij droomt van een wetenschappelijke loopbaan, maar is weinig doortastend en daarnaast ook nog eens te goed van vertrouwen. Met zijn beste vriend

Andrew overweegt hij om een antiekhandel te beginnen. Wanneer hij in het Leidse Venduehuis een ogenschijnlijk oninteressant beeld koopt en ontdekt dat het bijzonder waardevol is, maakt zijn studie- en huisgenoot Paul misbruik van zijn goedgelovigheid. Stoop komt hierdoor in de problemen, met een dramatische afloop tot gevolg. *De kunst van de scriptie* schetst het studentenleven in de jaren zestig van de vorige eeuw waarin rangen en standen nog gelden en de macht van hoogleraren onaantastbaar is. Het verhaal bevat veel autobiografische elementen van de auteur, aangevuld met veel kunsthistorische exposés en een dosis fictie.

Historische website Leidse speeltuinen

De Leidse Bond van Speeltuinverenigingen sluit de viering van haar 75-jarig bestaan af met de lancering van een historische website over de Leidse speeltuinen. De boeiende geschiedenis van de Leidse speeltuinbeweging gaat veel verder terug dan 75 jaar. De oudste Leidse speeltuin Zuiderkwartier is al in 1926 opgericht, bijna 100 jaar geleden. Het verhaal op de website begint zelfs nog eerder en het eindigt in de actualiteit van vandaag. De website beschrijft de geschiedenis van alle Leidse speeltuinverenigingen, zowel de veertien nog bestaande als de inmiddels verdwenen. Ook worden andere onderwerpen uitgediept, zoals de betekenis van de speeltuinen voor het Leidse

korfbal, de rol van de woningbouwverenigingen, de veiligheid en de toegankelijkheid van de speeltuinen. En er is een plek voor herinneringen van Leidenaren aan hun speeltuinen. Er staan er al een paar

op, maar de LBS roept iedereen op hun herinneringen op te sturen – geschreven of via een filmpje.

www.speeltuinenleiden.nl/toenennu

Databestand Bevolking Leiden 1671 – 1895

Onlangs is het databestand Bevolking Leiden 1671 – 1895 gepubliceerd. Dit databestand bevat de demografische kerncijfers van Leiden voor de periode 1671-1895. Dit zijn de jaarlijkse inwonertallen, geboorten en overlijdensaantallen, geboorte- en sterftecijfers voor de periode 1671 – 1895, huwelijksaantallen en huwelijkscijfers voor de periode 1690-1895 en zuigelingensterftecijfers voor de periode 1819 – 1895. Een deel van deze gegevens is afkomstig uit

eerder gepubliceerde bronnen en publicaties, een ander deel van deze cijfers is echter gereconstrueerd. In de bij dit databestand beschikbare toelichting wordt de herkomst van de gegevens en in het geval van de gereconstrueerde, en dus berekende, data de wijze van berekening en mate van betrouwbaarheid aangegeven en toegelicht. Dit databestand maakt in digitale vorm de bevolkingsdata van Leiden beschikbaar, die destijds in de vorm

van grafieken zijn gepresenteerd in het artikel van Heiko Tjalsma, *De bevolking*, in deel 3 van *Leiden, de geschiedenis van een Hollandse stad*, onder de redactie van R. van Maanen en B. de Vries. Daaraan toegevoegd zijn data uit de achttiende eeuw en eind zeventiende eeuw. Deze data zijn nu voor iedereen toegankelijk en bruikbaar gemaakt.

<https://doi.org/10.17026/dans-xtw-vgr>

Wandelexcursie Rijnsburgerweg (deel 2)

Zondag 27 augustus, 10.00 uur

Rijnsburgerweg 56

Vanwege het grote succes van vorig jaar wordt ook dit jaar een wandelexcursie over de Rijnsburgerweg gehouden. Afhankelijk van het aantal deelnemers wordt gekozen voor een of twee groepen. De eerste wandeling staat voor 10.00 uur gepland en een eventuele tweede wandeling om 13.00 uur.

De straatnaam Rijnsburgerweg komt voor het eerst voor in 1845. De Rijnsburgerweg meet nu 1,1 kilometer, maar was oorspronkelijk bijna twee keer zo lang. Aan de weg liggen 5 rijksmonumenten en 70 gemeentelijke monumenten, waarvan ruim 40 ontworpen door architect Hendrik Jesse. Vorig seizoen is het eerste deel van de Rijnsburgerweg aan de orde gekomen. Dit jaar is het tweede deel van de Rijnsburgerweg aan de beurt, te weten: vanaf de rotonde tot aan de kruising met de Warmonderweg.

Peter van der Geer, bewoner van de Rijnsburgerweg en o.a. initiatiefnemer van de website www.rijnsburgerweg.nl, vertelt ons ook dit keer weer prachtige verhalen over de Rijnsburgerweg en haar markante bewoners, waaronder talrijke bekende professoren en fabrieksdirecteuren. De wandelexcursie start bij Peter van

Villa Cecilia aan de Rijnsburgerweg 146, foto uit 1919.

der Geer thuis, alwaar wij onder het genot van koffie of thee met iets lekkers beginnen met een presentatie.

De wandelexcursie met de presentatie neemt ongeveer 2 uur in beslag. De kosten inclusief koffie met lekkers zijn € 10,00 voor (duo) leden en € 11,50 voor introducés. Inschrijven via de website.

Vooraankondiging:

wandelexcursie Waalse immigranten

Op zondag 29 oktober organiseren wij nog een wandelexcursie: het verhaal van de Waalse immigranten. De vluchtelingenstroom naar Leiden is niet alleen van nu maar van alle tijden. De komst van tienduizenden vluchtelingen tussen 1577 en 1660 doet Leiden groeien en opnieuw bloeien. Als gevolg van de voortdurende oorlog in de Zuidelijke Nederlanden ontvluchten grote groepen calvinistische textielwerkers

de textielcentra in Vlaanderen, Artois en de omgeving van Luik. De nieuwkomers drukten op allerlei manieren hun stempel op de stad: op de economie, het geloofsleven, de cultuur en de achternamen.

U kunt zich nog niet inschrijven voor deze excursie, maar in OLN-3 leest u hierover meer.

**Ontdek, kijk, ruik en geniet
van de sfeer van vroeger.
Bij Stoomtrein Katwijk Leiden
beleef je het!**

**Elk weekend geopend
van Pasen tot en met september**

Stoomtrein Katwijk Leiden
Jan Pellenbargweg 1
2235 SP Valkenburg ZH
+31 (0)71 572 4275
info@StoomtreinKatwijkLeiden.nl
www.StoomtreinKatwijkLeiden.nl

Binnenkijken is een rubriek waarin monumenten in en rond Leiden voor het voetlicht komen. Panden waar je langsloopt en denkt: die zou ik wel eens van binnen willen zien.

Mogen we bij u binnenkijken?

Voor de rubriek *Binnenkijken* zijn we op zoek naar monumenten in en rond Leiden waar de redactie van *Oud Leiden Nieuws* een kijkje mag komen nemen. Panden waar je langsloopt en denkt: die zou ik weleens van binnen willen zien. Bent u eigenaar van zo'n monument en vindt u het leuk om de lezers van *Oud Leiden Nieuws* op papier rond te leiden? Neem dan contact op met de redactie via oln@oudleiden.nl.

Patricia van der Lecq

Hoe lang ben je al lid?

"Ik weet het niet meer precies hoe lang. Ik schat zo'n 12 jaar"

Wat heb je met Leiden en Leids erfgoed?

Omdat mijn man en ik jarenlang een boot in Warmond en Oegstgeest hadden liggen, kwamen wij vanaf de 80er jaren al regelmatig in Leiden. Maar toen wij in 2003 van Rijswijk naar Leiden verhuisden, raakte ik pas echt geïnteresseerd in de geschiedenis van onze mooie stad. Ik ging mij steeds meer verdiepen in het waarom en hoe van de prachtige panden en mooie grachten. Het lidmaatschap van de HVOL heeft de liefde voor de stad alleen maar versterkt."

Wat doe je bij de HVOL?

Ik ben secretaris van de commissie Excursies, die sinds 2021 onderdeel is van de commissie Evenementen. Het bestuur had besloten, dat de commissie Lezingen en de commissie Excursies meer een eenheid moesten vormen voor wat betreft de onderwerpen. Het was midden in coronatijd: we werden een ster in het organiseren en weer annuleren van excursies... Het afgelopen jaar zijn we als vijf koppig team op volle kracht aan de slag gegaan met de excursies. Voor dit jaar staan maar liefst zes excursies op het programma, waarvan er al drie achter de

rug zijn: de rondleiding bij de tentoonstelling over Aad Donker in het Katwijkse museum, de wandeling door de Mareijkbuurt en de fietstocht *Blaarkoppen en Leidse kaas*. Het overige excursieaanbod voor dit jaar bestaat nog uit een boottocht en twee wandeltochten."

Welke excursie(s) zou je graag een keer willen organiseren?

"Teveel om op te noemen: Leidse poorten en gangen, Buurthouden (boek Kees Walle), Limes en Matilo, architect Bernhard Buurman, Landgoederenexcursie(s) o.l.v. Hein Krantz, de huizen van Jan van Hout, de Oude Morsch. Verder is het altijd mijn grootste wens geweest om de rol van de vrouw in de Leidse geschiedenis meer uit te lichten. We kennen Magdalena Moons en Goeie Mie, maar er zijn vast veel andere kloeke dames geweest. De rol van vrouwen achter en/of voor de schermen boeit mij mateloos. Daarover heb ik haast nooit een artikel in het Leids jaarboekje, een boek of lezing voorbij zien komen. Ik ben dan ook zeer benieuwd naar het boek *De cipierster* dat ooit van de hand van Susan Suër van Erfgoed Leiden en Omstreken zal verschijnen. Natuurlijk houden wij ons graag aanbevolen voor suggesties en wensen van onze HVOL-leden voor toekomstige excursies. Wij zijn te bereiken via excursies@oudleiden.nl."

*Patricia van der Lecq (l) met Roeland van Wely, Liesbeth Brugman, Leo Roosjen en Mieke Duivenvoorden tijdens de historische markt op de Dies van 2022.
Foto: Emile van Aelst.*

Agenda

2 juni | Bootexcursie Leiderdorp
10.00 uur

2 juni | Lezing door Alexander de Vos over de
stadsboeier: Statig beeld op Leidse wateren.
20.00 uur, Lokhorstkerk

10 juli | Lezing door Esther Starkenburg over
jonge bouwkunst in Leiden
20.00 uur, Kerkelijk centrum De Regenboog
(Merenwijk)

11 juni | Nico – de voorstelling
10.30 uur, Theater Trianon, Breestraat 3

27 augustus | Wandelexcursie
Rijnsburgerweg (deel 2)
10.00 uur, Rijnsburgerweg 56

Cadeaulidmaatschap (€ 25,-)

Zoekt u nog een leuk cadeau? Maak iemand voor een jaar lid van onze vereniging. Het nieuwe lid kan na dat jaar beslissen of het lidmaatschap voortgezet moet worden of niet.

Als lid ontvang je 4x per jaar Oude Leiden Nieuws en 1x per jaar het jaarboekje.

Ga hiervoor naar:

<https://www.oudleiden.nl/vereniging/lid-worden>

Colofon

Redactie

Marjolein Hettinga
Marleen Hogendoorn
Marijn Kramp

E-mail redactie

oln@oudleiden.nl

Opmaak

Arnold Meijer / Blue Robin dtp

Productie

Nautilus

HVOL Postadres:

Secretaris HVOL
Postbus 917
2300 AX Leiden

Website: www.oudleiden.nl

Beeldbank: www.oudleiden.nl/collecties/beeldbank

E-mail: oln@oudleiden.nl

Rekeningnummers voor:

- contributies/schenkingen:
NL06 RABO 0322 8362 20
- betaling excursies:
NL67 INGB 0005 9012 64

KvK-nummer 40445843

ANBI-nummer 804311912

ISSN-nummer 2214-353X

Adverteren?

Meer informatie over de mogelijkheden voor adverteren in Oud Leiden Nieuws? Neem contact op via advertenties@oudleiden.nl

Kopij volgend nummer

Het volgende nummer van Oud Leiden Nieuws verschijnt begin september. Kopij kan tot en met **maandag 17 juli** gestuurd worden naar oln@oudleiden.nl.

Bedrijfsleden

	Akerboom BV		Macropa BV
	Alrijne Zorggroep		Glas- en Schilderwerken Van Muiden BV
	Barthen Keuken Design Center		Primavera Pers
	Barthen Rioleringswerken BV		Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid
	Stichting Beheer Begraafplaats Rhijnhof		Hoogheemraadschap van Rijnland
	Rijksmuseum Boerhaave		Tandartsenpraktijk Zoeterwoudesingel
	De Brandmeester - Vergaderlocatie		De Ruyter de Wildt en De Vroom, advocaten
	Breedveste BV		Schulpen Schuim BV
	Buik en Van der Horst gerechtsdeurwaarders		Serviceflat Schouwenhove
	Burgy Klassiek Bouwen		Sociëteit Amicitia
	Grandcafé De Burcht		Boutique Hotel Steenhof Suites
	Van Cleef Holding		Teekens Karstens, advocaten en notarissen
	Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden		De Tuin van de Smit
	Du Prie bouw & ontwikkeling BV		Universiteit Leiden
	Stichting Het Eva van Hoogheveen-Hofje		Van der Valk Hotel Leiden
	De Gunst Juwelier		Museum Volkenkunde
	firma W.P Hartwijk en Zoon		Walburg Pers
	HBK fiscalisten_accountants_expert consultants		Stichting Werk & Onderneming
	Stichting Hof Meermansburg		Stichting Zeven Leidse Hofjes
	Hooglandse kerk		Lek® makelaars en taxateurs
	Hoppezak Kledingverhuur		La Gro Geelkerken advocaten
			Prima Management